ODPOWIEDZ

NA PISMO ODPOWIEDNIE

JW. XIĄZĘCIA

PIOTRA BIRONA

PANUIĄCEGO w KURLANDYI

NA PRZEŁOZENIE

WIELMOZNEGO XIĄZĘCIA

KAROLA BIRONA

BRATA JEGO

PRZESWIETNEY DEPUTACYI

DLA INTERESSOW KURLANDZKICH

z *Seymu wyznaczoney*,

PODANE.

1792

podobno w Lutym

W tym czasie kiedy Rzeczpospolita Polska ustanawiaiąc Rząd swoy na niezłomnych sprawiedliwości zasadach, zaręczała tym dziełem szanownym i peł-

nym ſławy, pewność Praw i beſpieczeńſtwo Obywatelſkich własności, kiedy zwrociwſzy baczną uwagę na intereſſa Xięſtwa Kurlandzkiego, wyznaczyła Deputacyą dla roztrząśnienia krzywd wſzelkich, ktoreby Obywatele Xięſtwa Kurlandzkiego znoſili; nadzieia ſprawiedliwa odzyſkania Praw i przywłaſzczoney własności wſkazała Wielmożnemu Xiążęciu Karolowi otwartą drogę do obalenia zawady, ktorą Konſtytucya z Delegacyi 1773. Roku wynikła, założyła Prawnemu dochodzeniu krzywd z Teſtamentu i Kodycyllu Oyca Jego ś. p. Xiążęcia Erneſta Jana.

Nierozſzerzaiąc ſię nad wyłuſzczaniem okoliczności podeyścia, i ubliżenia Prawu natury, ktore ſię z iſtoty Dzieł pomienionych iaſno wydaią, podał Xiąże Karol Prześwietney Deputacyi wątpliwość do rozwiązania, w tym „ Czyli

„ Konſtytucya 1773. potwierdzaiąca Te-
„ ſtament i Kodycyll Xięcia Erneſta Ja-
„ na, może mu bydź przeſzkodą do
„ czynienia w Sądzie przyzwoitym o
„ ich nieważność? „ dowiodłſzy zaś, że ta Konſtytucya iednoſtronnie w Delegacyi 1775. Roku wyiednana, Uſtawom Kurlandzkim i prawidłom Prawa powſzechnego ieſt przeciwną, okazawſzy widocznie, że poznanie Teſtamentow lub Manifeſtow przeciwko ich ważności uczynionych, będąc objektem Sądowości, nie może bydź przyzwoicie Władzy Prawodawczey Dziełem, upraſzał o uznanie, iż Konſtytucya przerzeczona podnieſioną zoſtać powinna.

Zamiaſt ſtoſowania ſwey odpowiedzi do tego iedynego celu prozby Wielmożnego Xięcia Karola, ſtrona Jaśnie Wielmożnego Xięcia Panuiącego, wdała ſię w exageracye łaſk Xiążęcych, a

przy tym używaiąc wybiegow, i sofismatow Prawniczych, na to całą swą obrociła usilność, aby pomieszaniem rzeczy prawdę pokonać.

Nie uznał Xiąże Karol za rzecz przyzwoitą zarzucać Prześwietną Deputacyą sporami niewłaściwemi, i dla tego w krotkim Pismie na odpowiedź JWielmożnemu Xiążęciu Bratu swemu w Prześwietney Deputacyi złożonym, odwołał się szczególnie do pierwszego przełożenia i proźby swoiey.

Ze iednak Pismo ze strony JW. Xiążęcia Panuiącego Prześwietney Deputacyi podane, drukiem upowszechnione, znayduie się w Ręku wielu Osob ktorych opinia iest W. Xiążęciu Karolowi szanowną, przeto końcem oddalenia uprzedzeń, ktoreby z tego Pisma wynikać mo-

gły, przedśięwziął oneż w iak naykrotszym sposobie roztrząsnąć i rozebrać.

Zaczyna się to Pismo od żalow na niewdzięczność, ktorey niby od Wielmożnego Xiążęcia Karola, JW. Xiąże Panuiący doznaie, właśnie iak gdyby ta szczupła pensya, ktorą Xiąże Karol odbiera, była iedynie skutkiem Łaski i wspaniałości Brata ią daiącego.

Nikt nie wątpi, że iakikolwiek bądź datek z powodow przychylności, wspaniałości, przyiaźni, lub naostatek politowania, udzielony od iednego człeka drugiemu, łaską się nazywać może, lecz w przypadku, gdzie ieden przywłaszczywszy sobie maiątek cały drugiego, udziela mu setną zaledwie część tego, co on dzierżeć, i używać był powinien w całości, możeż się to poczytywać za łaskę?

Tak iednak właśnie ze ſtrony JW. Xiążęcia Panuiącego dzieie ſię; bo poſiadaiąc oprocz wielkich Dóbr w Szląſku przeſzło Million Czerwonych Złotych wartości maiątku należącego Xiążęciu Karolowi Prawem Sukceſſyi po Xiążętach Jego Rodzicach, Summę 8000. Talerow (w ktorą 6000 penſyi wchodzi) Bratu płaconą, ſkutkiem ſwey ſzczodrobliwości bydź mieni. Nie zaſtanowi pewnie nikogo położona kwota 567263 $\frac{1}{3}$ Talerow w rachunku do Piſma Xiążęcego przyłączonym, ſpiſana, bo ta ſkładaiąc ſię z penſyi lat kilkunaſtu w naywiękſzey części ze Skarbu Oycowſkiego płaconey, nie tylko, że kapitału rzetelnego ſtanowić nie może, ale nadto JW. Xiążęcia bynaymniey nie upoważnia do przyznawania ſię, że tę Summę (częścią z Skarbu Oycowſkiego, częścią pieniędzmi do Sukceſſyi Xiążęcia Karola należącemi opłacaną) ia-

ko swą własną ze Skarbu swego wyliczył.

Nie będziemy w tym mieyscu czytaiących zatrudniać wyliczaniem podobnych, powyższym, Pisma Xiążęcego argumentow, bardziey z potrzeby odpisania, iak z przekonania na Prawie i prawdzie zasadzonego wynikaiących. Te tylko poddamy pod Ich rozsądek, ktore nieco pilnieyszey potrzebuią uwagi, aby się w całey swey nikczemności okazać mogły, a każda wątpliwość rozwiązanie swe miała.

1mo. Napisano ze strony JW. Xiążęcia Panuiącego, że Testament niegdy Xiążęcia Ernesta Jana iako własney woli Jego skutek uważanym bydź powinien, raz ztąd, że przez JW. Xiążęcia Piotra wymuszonym nie został; drugi raz ztąd, iż uroczystości mu przy-

dane, czynią go niepodległym, wzruſzeniu.

Nie mowił, ani utrzymywać chce Wielmożny Xiąże Karol, że JW. Xiąże Piotr Panuiący na Oycu ſwoim Teſtament, o ktory rzecz, wymuſił, ponieważ nie będąc w owym czaſie w Kurlandyi, nie mogł bydź świadkiem *ſpoſobow*, iakie do pozyſkania łaſk Oycowſkich przez zyſkuiącego oneż Xiążęcia Piotra były użyte. Zaſtanowiwſzy ſię przecież nad iſtotnym tego Teſtamentu opiſem, i przyłożywſzy do niego tłumaczenie Kodycyllowe, nie można ſię nieprzekonać o przedſięwziętym i dokonanym W. Xiążęcia Karola pokrzywdzeniu, nie tak przez Oyca czyniącego iako raczey przez Brata zyſkuiącego naſtępny Kodycyll.

Co do Teſtamentu. Tym §. *1mo.* Zapiſane ſą Xiążęciu Piotrowi Dobra na

Szląſku iako ſtarſzemu §. *2do.* Wſzyſtkie Dobra Allodyalne w Kurlandyi, oraz wſzyſtkie Dobra ruchome.

Xiążęciu zaś Karolowi 6000 Talerow Albertynow roczney Penſyi *ex feudo* a 2000. Penſyi z Dobr Allodyalnych po śmierci Matki.

A Artykuł Oſmy Teſtamentu co mowi?

Oto „ Jeżeliby zaś Xiąże Naſz Ka-
„ rol ożenił ſię, a *oba Bracia* na ugodę
„ zezwolili, i chcieli w miłości i przy-
„ iaźni układ między ſobą uczynić, to
„ zoſtawuiemy właſnemu Ich potwier-
„ dzeniu.

Nie ieſtże tedy rzeczą iaſną, że ten Artykuł Oſmy Teſtamentu powyżſze znoſi, że Xiążęciu Karolowi w ow czas

w Kurlandyi nieprzytomnemu, ſpoſob znieſienia nową ugodą, nowym układem ſzkodliwych ſobie Teſtamentu przepiſow, w zupełności zoſtawia, że ten Teſtament do czaſu tylko *ożenienia ſię W. Xiążęcia Karola* mogł trwać w ſwoich opiſach.

Przewiduiąc Xiąże Erneſt Jan Oyciec, że Syn po nim na doſtoieńſtwo Xiążęce naſtąpić maiący, dla potrzeby okazałości ſtanu ſwoiego więcey wydatkow, a zatym więcey dochodow potrzebować będzie, niż W. Xiąże Karol w ow czas bezżenny, zdaie ſię, iż mu przyzwoicie mogł oſtrzedz znaczniey ſze ſpadku użycie, w *przypadku bezżenności Brata*, lecz że niechciał potrzebom okazałości iednego Syna, poświęcać potrzeb iſtotnych drugiego w przypadku, gdyby ſię ożenił; dla tego od warunku ożenienia ſię, Xiążęcia Karola

ſkutek oſtateczny ſwey woli zależącym uczynił.

Nie tak więc z Teſtamentu iako raczey, z niewłaściwego iego tłumaczenia przez naſtępny Kodycyll, krzywda W. Xiążęcia Karola ieſt utworzoną.

Zaſtanowmy ſię nad tym tłumaczeniem — Artykuł 1wſzy Kodycyllu wyraża, iż dozwolenie ugody o Sukceſſyą pomiędzy Bracią w *przypadku ożenienia ſię* Xiążęcia Karola, tak ſię ma rozumieć — ieżeli ſię Xiąże Karol ożeni, ma „ zamiaſt 6000 Talerow Penſyi z Len- „ na Kapitał 100000. Talerow odebrać, „ a zamiaſt Penſyi 2000. Talerow po „ śmierci Matki z Dobr Allodyalnych, „ ma doſtać 100000 Złotych Alberryn- „ ſkich —

Ze explikacya ta co do kwot wyznaczonych na część Xiążęcia Karola ieſt

tylko pretextem na przekręcenie wyrazu woli Oycowſkiey, w Artykule *Oſmym* Teſtamentu, nic pewnieyſzego.

Wymagałoż bowiem to explikacyi, że 6000. Talerow ieſt iedno co procent od Summy 100000. Talerow? Należałoż dla tego oſobny formować Kodycyll? Nie. Ale, że wyraz otwarty *kaſſacyi* Artykułu oſmego Teſtamentu, odwrociéby był mogł Xiążęcia Erneſta Jana od podpiſania pomienionego Kodycyllu, dla tego okazała ſię potrzeba ziednać ią przez tłumaczenie rzeczy iaſney, rzeczy tłumaczenia żadnego niewymagaiącey.

Myślą Oyca było według Teſtamentu, iż Xiąże Karol ma przeſtawać na 6000 Talerow poki ſię nie ożeni, a w przypadku gdyby ſię ożenił, maią ſię Bracia inaczey ugodzić.

Tenże Oyciec według *Kodycyllu* chce, żeby Xiąże Karol miał Procentu 6000. Talerow i t. d. poki się nie ożeni, a (co iedno znaczy) 100000. Talerow kapitału, gdy się ożeni, i nic więcey, iak JW. Xiąże Piotr Panuiący, oświadcza.

Ze przecież ieden człowiek nie może razem chcieć i niechcieć, zatym rzecz niewątpliwa, że Xiąże Ernest Jan Oyciec, nie mogł i chcieć poprawić los Syna w przypadku, gdyby się ożenił, i niechcieć, gdyby się ożenił.

Jedno tedy z dwoyga bydź musi, albo Oyciec skrzywdził Xiążęcia Karola podpisuiąc Kodycyll sobie podany, albo Brat tenże Kodycyll dla siebie zyskuiący od Oyca.

Oyca swego pod ciężarem wieku a do tego w przeświadczeniu o rzetelności

Brata dla Brata, podpiſuiącego podany ten Kodycyll obwiniać niepoważa ſię Xiąże Karol (ile że On Oſmego Artykułu Teſtamentu nim nie uchybił) ale oſkarzać ma Prawo JW. Xiążęcia Panuiącego Piotra, iż On pod niebytność Brata ſwego, umieſzczaiąc w Kodycyll niewłaściwe a pod wątpliwość, wolą Oycowſką podaiące, explikacye chciał ziednywać, niezaſłużone Brata ſwego od Dziedzictwa odparcie.

I tenże to JW. Xiążęcia Panuiącego poſtępek, więcey miałby mieć wagi niż Prawa Kurlandzkie, dla ubeſpieczenia własności Obywatelſkich na przeciw uzurpacyi poſtanowiona? Pozwalaią one zarządzać każdemu ſwoią własnością, ale nie inaczey iak podług opiſanych przez nie prawideł. Pozwalaią Oycu Teſtamentem maiątek ſwoy rozrządzić, ale tak tylko, aby nie ubliżał Prawom pu-

blicznym — *Nec ita quis teſtari poteſt, ut juri publico in ſuo teſtamento praejudicet* — Prawo zaś publiczne Kurlandzkie rowny dział Dobr dziedzicznych pomiędzy Bracią ſtanowi.

Z tego wſzyſtkiego wynika, że Teſtament Xiążęcia Erneſta Jana ieſt w iſtocie ſwoiey nieważny, mianowiciey zaś Kodycyll, Teſtamentu pomienionego dyſpozycye niezgodnie nawet z myślą Teſtatora explikuiący.

2do. Co do uroczyſtości, ktore ſię zdaią upoważnić wſpomnione dzieła, te dla ozdoby Piſma raczey, niż, na przekonanie o ich ważności przywiedzionemi zoſtały.

Potwierdzili (napiſano ze ſtrony JW. Xiążęcia) te dzieła podpiſami ſwemi Konſyliarze Naywyżſi w Roku 1768 i

1769. Potwierdził ią swym podpisem Nayiaśnieyszy Pan w tymże Roku 1769. Potwierdziła ie nakoniec Konstytucya 1775.

Rozbierzmy istotę tych Konfirmacyi.

Co się *nayprzod* dotyczy podpisu Naywyższych Konsyliarzy, ten względem Dóbr dziedzicznych bynaymniey wagi Testamentowi Xiążęcia Ernesta Jana nieprzydaie. Konsyliarze bowiem Naywyżsi będąc z Urzędow swych Strożami Lenna, bynaymniey się do Dobr Allodyalnych przez Xiążęcia iako prywatnego Obywatela posiadanych interessować niezwykli. Podpis ich zatym względem tey części Testamentu, ktora rozrządzenie Dóbr dziedzicznych zaymuie, nie iest tey dzielności, iżby mocy Prawa Kurlandzkiego ubliżał.

Co

Co do potwierdzenia i podpisu Nayiaśnieyszego Pana, te tyle umacniaią Dzieła Testamentu i Kodycyllu, ile się te Prawom Kurlandzkim niesprzeciwiaią. *Uti juri feudali non contradicentes, & juri Communi non derogantes, approbamus. &* „

Co do Konstytucyi 1773. Roku ta „ znosi to wszystko, co się stało prze„ ciwko Prawności Testamentu, Kody„ cyllowi i Instrumentowi Cessyi W. „ Xięcia niegdy Ernesta Jana „ a zatym niepotwierdzaiąc tych Dzieł, supponuie tylko oneż bydź Prawnemi. Słowa o potwierdzeniu ich niemasz w Konstytucyi, a prawne przeciwko ich istocie czynienie, bardziey *zagrodzone* iest, niż zabronione.

Wszystkie więc wzwyż wspomnione opisy i uroczystości, okazuią: że Testa-

B

ment i Kodycyl JW. niegdy Xiążęcia Ernesta Jana, w istocie swey nieważny z powodu formalności im przydanych nie są niepodległe wzruszeniu.

3tio. Napisano daley ze Strony JW. Xiążęcia Panuiącego, że on według Praw zasadniczych Kurlandzkich iako Brat Starszy, sam przy posiadaniu Dobr Allodyalnych zostać był powinien.

Zdanie to sprzeciwia się tymże Prawom mocą ktorych chcianoby ie popierać. Podług albowiem Praw zasadniczych Kurlandzkich, Lenne szczegolnie Dobra sam Xiąże Panuiący powinien posiadać, płacąc Bratu Appanagium, lecz wartości Dobr Allodyalnych ktore Xiąże iako prywatny Obywatel dzierży, połowa, bez żadney wątpliwości Xiążęciu Karolowi należy.

Dziedzictwa rowny podział, po między Bracią, ile po wyposażeniu ich Siostry nastąpić był powinien, bo tak Prawo *Formulæ Regiminis* mieć chce w Słowach = *Lege publica, filij filiabus, Mares Fæminis sunt præferendi in succeſſione, nimirum* ut Fratres *unus ſive plures* tres partes capiant totius Hæreditatis. *Sorores quartam*, ac tripla ſit portio Fratrum ſingulorum, *Sororum ſimpla.*

Prawo to, ktoremu Xiąże Panuiący tak iak inny prywatny Obywatel, względem Dobr Allodyalnych podległym bydź powinien, ktoremu Teſtamentem ubliżać niegodziło ſię, iak naywyraźniey pogwałcone było, gdy z Dobr Dziedzicznych przeſzło 100000. *Czerw: Zlł:* dochodu przynoſzących 2000. tylko *Talarow* penſyi oznaczono zoſtało. Jeſtże w tym cień rownego działu Dobr Allodyalnych pomiędzy Bracią?

Takie to bezprawia, nowemi co raz bezprawiami wſpieraiąc Brat względem Brata, pomimo nawet opiſow Teſtamentu i Kodycyllu, ktore niewprzod, aż w przypadku (gdyby ſię Xiąże Karol ożenił) ugadzać ſię wzgledem Sukceſſyi Braciom wolność dawały, pociągnął JW. Xiąże Panuiący Xiążęcia Karola do podpiſania Konwencyi w Roku 1771. Dnia 25. Kwietnia datowaney w Mitawie. W tey Konwencyi po oſtrzeżoney 100000. Talarow za penſyą z Dobr Lennych, i 100000. Złotych Albertyńſkich za penſyą z Dobr Dziedzicznych opłacie, umieścił JW. Xiąże Panuiący renuncyacyą od Sukceſſyi ktorey rzetelnego waloru Xiążęciu Karolowi nie okazał.

Ta renuncyacya ieſt naymocnieyſzą bronią JW. Xiążęcia; ſzczęściem że dla bezprawności tak ſwego kſztałtu ia-

ko i ſwey iſtoty za ważną bydź poczytana niemoże.

Co do bezprawności iey kſztałtu, rzecz wydoczna, iż ieſt nieurzędownie zrobioną; Alienacye Dobr iak w Polſzcze, tak w Kurlandyi nie za ręcznemi piſmami, lecz zauroczyſtemi w Xięgach Urzędowych Tranzakcyami naſtępować powinny. *Powtore* Chcąc w niey mieć ważnie umieſzczoną renuncyacyą, a *haereditate*, należało ią lub w przod zeznaną przez Xięcia Karola przed Aktami pozyſkać lub przynaymniey naſtępne oney przyznanie. Manifeſta po podpiſaniu iey uczynione w rożnych Grodach a mianowicie Manifeſt w Roku 1773. d. 2go Sierpnia przed Xięgami Grodu Poznańſkiego zanieſiony, inne, pod latami 1769 1771. i 1773. przytaczaiący, dokładnie ſkargi zanieſione przeciwko tey Tranzakcyi, i iey nieprawności wyłuſzczaią.

Co do nieważności w istocie iey znayduiących się tę następuiące okazuią uwagi. Nayprzod, nikt sobie tak źle nieżyczy, aby za 2000. Talerow pensyi, zrzekał się przeszło 100000. Czerw: Złotych dochodu. Xiąże Karol wysyłany za granicę niemiał wiadomości o stanie Dobr Allodyalnych Bironowskich, ani o ich intracie. Zrzekł się zatym na słowo Brata rzeczy, ktorey nieznał.

W takich to przypadkach Konstytucya 1768. Roku, pod ktorey warownią Xiąże Karol przerzeczoną Tranzakcyą *tu w Warszawie* (pomimo daty *w Mitawie* umieszczoney) podpisał, upoważnia go do czynienia przeciwko krzywdzącym oney opisom. Osnowa Konstytucyi 1768. do przypadku tego iest w słowach *Pro lege perpetua & irrevocabili* mieć chcemy, aby wszelkie Tranzakcye *ex Actu Bonæ Voluntatis*, authenty-

cznie naſtąpione wieczyście trwałe, i niewzruſzone były, a daley: zapobiegaiąc iednak ukrzywdzeniu *Juris Naturæ* i zażywanym na wyzucie z fortuny podeyściom, wſzyſtkie ogolnie Tranzakcye, między Opiekunami i Pupillami, między ſtarſzemi a młodſzemi Bracią w ufności, rzetelności, i ſprawiedliwości zawarte, *a w ktorych ſię* podeyście lub *Læſio juris naturæ* iawnie i dowodnie pokaże, choćby *in omni forma & cum omnibus ſolemnitatibus* czynione były, ſkaſſowane i *nullius valoris* bydź powinny.

Możeż ſię iawniey pokazywać *læſio juris naturæ*. iak w tym, gdy Brat do rowney części ſpadku prawo maiący 2000. Talarow intraty, zamiaſt przeſzło 100000. Czerw: Zło: w Tranzakcyi z Starſzym Bratem znayduie! Możeż ſię zatym iawniey pokazywać zawod ufności Brata młodſzego w ſtarſzym.

Daremnie Xiąże Panuiący przez zapłacone 100000. Talar: Albertyńſkich *ex feudo* iakoby na mocy Kodycyllu, chciałby akceptacyą w Tranzakcyi tey Xiążęciu Karolowi dowodzić, bo te pieniądze nie z iego kaſſy, ale ze Skarbu Oyca w ow czas żyiącego wypłaconemi zoſtały.

Względem czegoż to naoſtatek naſtępowała ta pomiędzy Bracią Tranzakcya, o to, o rzecz, w ktorey poſſeſſyi nie był ieſzcze Xiąże dziś Panuiący, o ſpadek po Rodzicach, ktorzy w owym czaſie oboie żyli, o maiątek w ich Poſſeſſyi, i używaniu będący a względem ktorego odmienne ieſzcze Oyciec żyiący mogł czynić rozrządzenia, do czego miał Prawo zupełne.

Układaiąc ſię o rzecz Oycowſką nienależałoż JW. Xiążęciu Piotrowi mie-

ſzkaiącemu w Mitawie przy Oycu ſwoim, tegoż iako ſtronę iſtotnie do Tranzakcyi względem właſnego maiątku wchodzić powinną o zawarciu iey oſtrzedz? owſzem nie tylko do oſobiſtego w nią wpływania, ale i do podpiſu oney pociągnąć?

Nie uczynił tego JW. Xiąże Kurlandzki, a tak gdy Xiąże Erneſt Jan Oyciec pryncypalna ſtrona, w tey Tranzakcyi opuſzczonym zoſtał, gdy Xiąże Karol na ſłowa Brata zrzekał ſię w Warſzawie Piſmem prywatnym Sukceſſyi ieſzcze nieotworzoney, a ktorey wartości okazaney ſobie nie miał, gdy nakoniec za tę renuncyacyą Xiąże Panuiący Summę 100000 Tal: Alber: nie z funduſzu Sukceſſyi Dobr Dziedzicznych ieſzcze nieodzierżonych, ale z kaſſy Lenna za życia Oycowſkiego w Roku 1771. zapłacił, zaczym dwie okoliczności do uwagi przychodzą, pierwſza, że

Tranzakcya ta 1771. tak co do kſztałtu iako i iſtoty ſwey, bezprawną ieſt i nieważną, druga, iż wſzyſtkie dzieła Imieniem i wolą Oycowſką upoważnione, ſą ſkutkiem czynności JW. Xiążęcia Panuiącego.

Dziwną ieſt nakoniec rzeczą dla czego JW. Xiąże Kurlandzki w Piśmie ſwym do Prześwietney Depntacyi podanym rozſzerza ſię nad ważnością tey Tranzakcyi? gdy bowiem ta Konſtytucyą 1773. Roku potwierdzona nie ieſt, tedy właściwym objektem ſporu do Prześwietney Deputacyi wprowadzonego, bydź niepowinna, i tym mniey, gdy niby na zaſadzie Teſtamentu i Kodycyllu poſtawioną będąc, przeciwia ſię ich opiſowi. Bo Teſtament nie wprzod dyſponował uczynienie ugody, ażby ſię Xiąże Karol ożenił, a Tranzakcya ta bezżennemu narzuconą zoſtała.

Odpowiedziawszy na Tranzakcyą 1771 Roku należy nam się ieszcze zastanowić nad inną renuncyacyą rownież bezprawnie w kwit Xiężney Appollonii z Ponińskich Xiążęcia Karola Birona Małżonki w Roku 1783. podpisaney wmieszczoną.

Po śmierci Xiężney Benigny Matki Xiążąt Bironow Dobra Allodyalne mocą dożywocia Dzierżącey, Xiąże Karol umocował Xiężnę Małżonkę swoią, aby przytomną była otworzeniu Testamentu Matki, i aby z odebranych, ieżeliby iakie zapisanemi były, legatow, zakwitowała.

Wątpić nie można, aby Xiężna niegdy Benigna Matka, Pani oszczędna a 100000. przeszło Czerw: Złotych Intraty maiąca, znacznych zbiorow niezostawiła; nic iednak prawdziwszego,

iak iż Xiężnie Appollonij po Sukceſſyą przybyłey nieokazano pozoſtałego majątku nad 16. Czerw: Zł. i $\frac{2}{3}$ oraz 685. Tal: Alb: i 16. Zł. Alb: w gotowiznie, a 643 Talery i $\frac{1}{2}$ w ruchomościach. Z tych pieniędzy naſtąpić miał kwit, a w nim znowu umieſzczano, iak w tranzakcyi 1771 Roku renuncyacyą.

Zobaczmy, iakich do tego użyto uroczyſtości? Oto JW. Xiąże Panuiący, znaiąc, że oſoby płci Zeńſkiey bez aſſyſtencyi działać prawnie nie mogą, *odprawia na kilkagodzinny* czas Urodzonego Klopmana Nadwornego ſwego Marſzałka, tego wraz z JP. Teſchem także Sądu Nadwornego Patronem, ludzi ſobie naturalnie przychylnych, rownie iak Xiężnie Appollonii Bironowey mało znaiomych, teyże za aſſyſtentow przydaie.

Xiężna Teſtamentu Oycowſkiego nieznaiąca, pod ow czas, w zaufaniu aſ-

ſyſtencyi oſob od JW. Xiążęcia Brata męża ſwego przydanych podpiſała kwit z odrobin Sukceſſyi Macierzyſtey, nieprzewiduiąc nieſzczęścia, ktore z umieſzczoney w nim renuncyacyi dla niey ſamey, dla Męża, i dla Dzieci ich wyniknąć miało.

Lecz ktoż prawie myślący uznać zechce, że tak bez prawnie ziednana i udziałana renuncyacya ieſt zdolną zatłumić Prawa Natury, Prawo tak należytey ſpadku należytości?

Godziłoż ſię Xiężnę przywodzić do zrzekania ſię maiątku po Rodzicach Jey Męża, gdy ta od niego, moc tylko przyſłuchania ſię teſtamentowi Xiężney Benigny Matki udzieloną miała? Godziłoż ſię Urzędnikow Nadwornych JW. Xiążęcia Pauuiącego przewodnikami Jey własney krywdy oznaczać? Nie takie

zapewne postępowanie rzetelność należyta Bratu od Brata JW. Xiążęciu Panuiącemu radziła. Prawo wymagało aby Xiąże Rządzący całą Massę Substancyi Macierzystey zebrał, złożył, a nawet urzędownie zaprzysiągł, zebraną wiernie Xiężnie okazał, i z odebraney dopiero zakwitowanym został. Tu zamiast przyzwoitego maiątku po Matce pozostałego rozporządzenia pomiędzy sobą a Bratem JW. Xiąże, ten tylko cel sobie założył, aby nową Testamentu, Kodycyllu i niewczesney Tranzakcyi Roku 1771. mniemaną akceptacyą pozyskał. Co więcey! Nienależałoż JW. Xiążęciu Panuiącemu zapytać się Xiężney Appollonij o Plenipotencyą od Męża i tey gatunek i granice rozważyć? Wszakże przybycie Jey nie miało celu traktowania z JW. Xiążęciem Panuiącym o Sukcessyą po oboygu Rodzicach lecz szczegolnie odebrania i pokw ›wa-

nia z legatow, ktoreby z Teſtamentu Xiężny Benigny Matki na Jey Męża przypadać mogły. Jakąż zatym przyzwoitością JW. Xiąże Panuiący Xiężnę Appollonię do Tranzakcyi takiey pociągał w ktorą wchodzenia Xiężna mocy nie miała? i czyliż naturalne światło nieprzekonywa, że ten niedoſtatek władzy, bez ktorego naymnieyſzey ważności mniemaney Tranzakcyi 1773. Roku przyznać nie można, bezpotrzebnym zdawać ſię żadną miarą nie może? Nie tylko, owſzem tak ważne dzieło ſzczególney i wyraźney wymagało od W. Xiążęcia Karola Plenipotencyi, ale nadto iawney i przed Xięgami Urzędowemi oſobiście zeznaney renuncyacyi.

Jeżeli bowiem według Prawa w mnieyſzych objektach wieczyſta ſtałego maiątku alienacya ſłuſznego Prawa nabywaiącemu onże nie daie, gdy zezwole-

nie zbywaiącego nie ieſt oświadczonym wyraźnie, iakże nierownie bardziey prawidło te względem millionowego przeſzło Czerwornych Zł. ſpadku zachowanym bydź powinno? Nie może ſię zapewne JW. Xiąże niewiadomością tych iſtotnie potrzebnych do prawego działania śrzodkow uſprawiedliwiać? bo umieiący ſobie ſam radzić, otoczony w Prawie biegłemi ludźmi, miał więcey rady niż należało, co aż nadto iaſno ſpoſob poſtąpienia ſobie z Xiężną Bratową, i przydana JJPanow Klopmana i Tetſcha aſſyſtencya dowodzi.

Dowiedzie przez wſzyſtkie śrzodki prawnych probacyi, W. Xiąże Karol, że Małżonce ſwoiey nie tylko żadney Plenipotencyi do potwierdzenia Teſtamentu, i Kodycyllu Oycowſkiego nie dał, ale nawet, że iey o iſtotney Teſtamentu i Kodycyllu rzeczonego oſnowie

wie nieuwiadomił. Dowiedzie Xiężna że podpiſuiąc ſię na kwit z waloru 16. Czerwonych Zł. ⅔ ſzacunku ruchomości po Matce ſobie wydanych, i penſyi podpiſała renuncyacyą od rzeczy ſobie niewiadomey, podpiſała ią niemaiąc władzy ku temu udzielоney od Męża. Dowiedzie nakoniec, że gdy ſię nad wyrazami tey renuncyacyi zaſtanawiała, powiedziano Jey, że te wyrazy nie ſtanowiąc iſtoty rzeczy dla formalności tylko, w piſmie Xiężnie do podpiſu podanym znaydować ſię powinny.

Naoſtatek, czyż właſne JW. Xiążęcia Panuiącego przekonanie, w poſtępku tym z Xiężną Bratową okazane nayoczywiściey, nie ieſt zupełnym dowodem nikczemności Tranzakcyow tak 1771 iako i 1783. Roku. Wſzakże gdyby pierwſza ręczna i prywatna Tranzakcya pomiędzy JW. Xiążęciem Panuiącym,

a W. Xięciem Karolem nastąpiona, stanowiła w samey istocie ważną od spadku Xięcia Karola renuncyacyą w Roku 1771. tedy zapewne JW. Xiąże rządzący, od Wielmożney Xiężny Brata swego Małżonki, powtorney w Roku 1783. za tegoż Brata renuncyacyi nie wymagałby.

Powtornie więc żądana względem iedney rzeczy renuncyacya, iest oczywistym dowodem uznaney przez samego JW. Xiążęcia nieważność renuncyacyi 1771. Roku.

Że zaś do powtorzenia tey renuncyacyi Xiężna Jmć mocy od Męża udzieloney nie miała, zatym iey podpisem swym nieuprawniła.

Takiemi to Tranzakcyami ze spadku, tak Oyczystego, iako i Macierzystego

Brata wyzuwſzy, nie wzdryga ſię JW. Xiążę rządzący a raczey Plenipotenci Jego, wymawiać Xiążęciu Karolowi niewdzięczność, a ſkargi Jego wzruſzeniem ſpokoyności Xiążęcey, i powſtawaniem przeciwko Prawu mianować.

Okazaliśmy powyżey co waży Rachunek pieniędzy przyłączony do Xiążęcego Piſma, w Annexie piątym. Ponawiamy w tym mieyſcu że Penſye od Roku 1763. do czaſu śmierci Xiążęcia Erneſta Jana w Roku 1772. przypadłey nie przez JW. Xiążęcia dziś rządzącego, ale z kaſſy Oycowſkiey płacone były, że długi ktore w ſzczupłey ilości Xiąże rządzący popłacił, były zaciągnione z niedoſtatku, ktory przywłaſzczenie zrządziło, że nakoniec funduſzem nadto doſtatecznym dla ich zaſpokoienia była poſſeſſya maiątku ſpadkowego po Oycu i Matce Xiążęcia Karola, ktorego ſam

C 2

Xiąże Panuiący używa, że za tym wymaganie wdzięczności na mocnieyszych należałoby ugruntować pobudkach. Na położone zaś Summy w Pismie JW. Xiążęcia, kapitał 367,263$\frac{2}{1}$ z procentu czyli pensyi w naywiększey części złożony, okazuiących nie możemy dokładniey odpowiedzieć, iak wystawuiąc wartość majątku ktory Xiążęciu Karolowi po Rodzicach należy iako to:

1mo, Połowa wartości Dobr w Kurlandyi Dziedzicznych Czerwonych Złotych - - - 500000.

2do. Połowa Intraty tych Dobr od Roku, kiedy ich possessyi Oyciec Xiążęciu rządzącemu odstąpił do Roku 1772. czasu śmierci Xiążęcia Oyca Czerw: Zł. - - 75000.

3tio. Połowa Intrat z Dobr tychże od Roku 1783. czasu śmierci Xiężney Matki Czerw: Zł. - - 200000.

4*to*. Połowa pieniędzy, kleynotow ſreber, ruchomości po Xiążęciu Oycu pozoſtałych Czerw: Zł. 150000.

5*to*. Połowa Subſtancyi pozoſtałey po Matce Czerw: Zł. - - 250000.

6*to*. Połowa Meblow po teyże Czerwonych Zł. - - - - - 25000.

7*mo*. Prowizyi zaległey od wzwyż wyrażonych Summ, i kapitałow do Roku 1791. Czerw: Zł. 172217.

---

w Summie Czerw. Zł. 1,372,217.

Oprocz pretenſyi o Dobra Dziedziczne w Szląſku, o ktore dziś tamże toczy ſię ſprawa.

Zatrzymuiąc tak znaczny przy ſobie Wielmożnego Xiążęcia Karola maiątek, użytkuiąc z niego przez czas tak długi, żąda JW. Xiąże rządzący, żeby w ſpokoynym onego poſiadania inkwieto-

wanym nie był, i aby dla tego Prawa ktore to przywłaſzczenie wzmacniaią naruſzonemi nie były.

F Niedziw. że miłość własna tak ludzi na los cudzy oziębłemi, i bezwzględnemi czyni, iż tam nawet częſtokroć niechcą znać obowiązkow krewieńſtwa, gdzie ich własny interes ieſt w ſporze z ſprawiedliwością.

Lecz przecież ieſt ſprawiedliwość na świecie, ieſt opieka rządu, opieka Praw natury. Te pewnie na umyśle mądrych i ſprawiedliwością ſłynących Prawodawcow, dzielnieyſze ſprawią wrażenia za pokrzywdzonym Domem Xiążęcia Karola niż uſtawa w Delegacyi 1775. Roku ziednana dla potłumienia zaſadniczych Uſtaw Kurlandzkiego Narodu, prawideł ſłuſzności i Praw powſzechnych. Tego

ſię Xiąże Karol wraz z Małżonką ſwą i Dziećmi maiątku Rodzicow ſwych przez JW. Xiążęcia rządzącego pozbawionemi z pewnością dobrym Sprawom towarzyſzącą ſpodziewa, i oczekuie.

gu Mniszech marszałek